

A thick black L-shaped frame is positioned on the left and bottom sides of the page, framing the central text.

SEMANTICKÉ ASPEKTY KATALOGIZACE XI.

5. 1. 2021

PhDr. Jiří Stodola, PhD.

Standardy pro katalogizaci

- Pravidla – umožňují vybrat a předepsaným způsobem zapsat údaje
- Formáty – představují strukturu, do níž se vepisují údaje (podle pravidel); slouží k výměně bibliografických a katalogizačních záznamu

Pravidla AACR2

- Úvodní pasáže
- Část I. Bibliografický popis
- Část II. Záhloví, unifikované názvy a odkazy
- Závěrečné pasáže

Úvodní pasáže

- Předmluva k českému vydání Anglo-amerických katalogizačních pravidel
- Dodatek k Předmluvě k českému vydání
- Předmluva k revidovanému vydání z roku 1988
- Předmluva ke druhému vydání Anglo-amerických katalogizačních pravidel z roku 1978 (Výtah)
- Obecný úvod

Část I. Bibliografický popis

- Úvod
- 1 Všeobecná pravidla popisu
- 2 Knihy, brožury a jednolistové tisky
- 3 Kartografické dokumenty
- 4 Rukopisy
- 5 Hudebniny
- 6 Zvukové dokumenty
- 7 Filmy a videozáznamy
- 8 Grafické dokumenty
- 9 Elektronické zdroje
- 10 Trojrozměrné dokumenty
- 11 Mikrodokumenty
- 12 Pokračující zdroje
- 13 Analytické záznamy

Všeobecná pravidla popisu

- 0 Obecná pravidla
- 1 Oblast údajů o názvu a odpovědnosti
- 2 Oblast údajů o vydání
- 3 Oblast specifických údajů
- 4 Oblast nakladatelských údajů
- 5 Oblast údajů fyzického popisu
- 6 Oblast údajů o edici
- 7 Oblast údajů poznámky
- 8 Oblast údajů o standardním čísle a dostupnosti
- 9 Suplementy (Přílohy)
- 10 Popisné jednotky sestávající se z několika druhů dokumentů
- 11 Faksimile, fotokopie a jiné reprodukce

Část II. Záhloví, unifikované názvy a odkazy

- Úvod
- 21 Volba selekčních údajů
- 22 Personální záhlaví
- 23 Geografická jména
- 24 Korporativní záhlaví
- 25 Unifikované názvy
- 26 Odkazy

Závěrečné pasáže

- Přílohy
 - A Psaní velkých písmen
 - B Zkratky
 - C Číslovky
 - D Slovník termínů
 - E Úvodní členy
- Rejstřík

RDA (Resource Description and Access)

- Navazují na AACR2
- Definitivní první verze r. 2010
- 2013 – Library of Congress, National Agricultural Library, National Library of Medicine
- 2015 – ČR
- Kompatibilní s AACR2
- Základem FRBR (Functional Requirements for Bibliographic Records) a FRAD (Functional Requirements for Authority Data) – odpovídá tomu struktura RDA

RDA a AACR2

- Převzata řada pravidel z AACR2
- Strukturována podle FRBR
- Výrazně se změnilý údaje o druhu dokumentu, rozšíření u „nakladatelských údajů“
- RDA obsahují více alternativních (volitelných) pravidel – kvůli jednotě jsou nutné národní interpretace
- Interpunkce není součástí pravidel jako takových, vychází se z ISBD

Struktura RDA 1

- 1. část – atributy entit – identifikují entitu
- 2. část – vztahy mezi entitami – poskytují další informaci
- 10 oddílů

Struktura RDA 2

- Oddíl 1 – atributy provedení
- Oddíl 2 – atributy díla a vyjádření
- Oddíl 3 – atributy osob, rodin a korporací
- Oddíl 4 - bude dopracován, bude se týkat entit používaných při věcném zpracování
- Oddíl 5-10 – vztahy mezi entitami (entity 1 a 2, entity 3, entity 1 mezi sebou atd.)

Formáty

- V 60. letech první strojem čitelné báze dat
- Nutnost standardizace struktury
- MARC – Machine Readable Catalogue/Cataloguing

Druhy formátů

- Interní – v rámci jednoho systému
- Výměnné – v rámci různých systémů
 - *MARCOvé*
 - Regionální či národní
 - Mezinárodní
 - *neMARCOvé*

Nemarcové formáty

- MABI
- INSPEC
- Chemical Abstracts
- AGRIS
- a další

Formáty typu MARC

národní

- formáty anglo-saské koncepce (USMARC, UKMARC, CANMARC, OCLC-MARC, **MARC 21** ...)
- formáty franko-italské koncepce (INTERMARC, PICA-MARC ...)
- formáty typu UNIMARC (UNIMARC+CZ ...)

mezinárodní

- UNIMARC
- UNISIST Reference Manual
- Common Communication Format (CCF)

MARC v ČR

- 90. léta 20. stol. – automatizace knihoven
- 1996 – UNIMARC
- 2003-2004 – paralelně používány formáty UNIMARC a MARC 21
- Od 2004 – MARC 21

MARC 21

- MARC 21 Bibliografický formát (Format for Bibliographic Data)
 - pro různé druhy dokumentů (knihy, pokračující zdroje, mapy ...)
- MARC 21 Formát pro exemplářové údaje (Format for Holdings Data)
 - pro údaje o knihovních jednotkách
- MARC 21 Formát pro autority (Format for Authority Data)
 - pro jmenné a předmětové selekční údaje
- MARC 21 Format for Classification Data
 - pro systematické selekční jazyky (MDT, DDC ...)
- MARC 21 Format for Community Information
 - pro události, pořady, služby

Struktura MARCu

Formát MARC 21 je souborem kódů a označení obsahu. Pro MARC je definována

- struktura záznamu (record structure) – definována v v Information Interchange Format (ANSI Z39.2) nebo Format for Information Exchange (ISO 2709)
- označení obsahu (content designation) – vlastní jádro MARCu
- obsah (content) – nedefinován v pravidlech

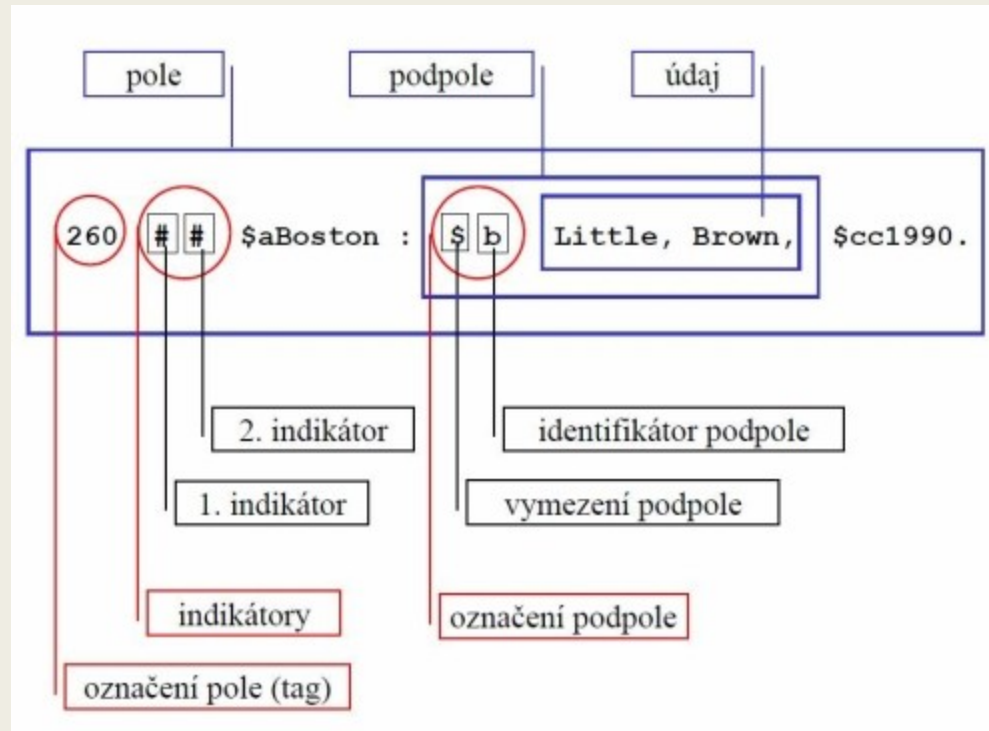
Struktura MARC podle ISO 2709

- 01041cam--2200265-a-
45000010020000000030004000200050017000240080041000410100024
00082020002500106020004400131040001800175050002400193082001800217100003200
2352
45008700267246003600354250001200390260003700402300002900439500004200468520
0220
00510650003300730650001200763^---89048230-
/AC/r91^DLC^19911106082810.9^891101s1990----maua---j-----000-0-eng--^##\$a---
89048230-/AC/r91^##\$a0316107514 :\$c\$12.95^##\$a0316107506 (pbk.) :\$c\$5.95 (\$6.95
Can.)^##\$aDLC\$cDLC\$dDLC^00\$aGV943.25\$b.B74
1990^00\$a796.334/2\$220^10\$aBrenner, Richard J.,\$d1941-^10\$aMake the team.\$pSoccer
:\$ba heads up guide to super soccer! /\$cRichard J. Brenner.^30\$aHeads up guide to super
soccer.^##\$a1st ed.^##\$aBoston :\$bLittle, Brown,\$cc1990.^##\$a127 p. :\$bill.;\$c19
cm.^##\$a"A Sports illustrated for kids book."^##\$aInstructions for improving soccer skills.
Discusses dribbling, heading, playmaking, defense, conditioning, mental attitude, how to
handle problems with coaches, parents, and other players, and the history of
soccer.^#0\$aSoccer\$vJuvenile literature.^#1\$aSoccer.^

Struktura MARC – řádkový MARC

01041cam--2200265-a-4500
001 ---89048230-/AC/r91
003 DLC
005 19911106082810.9
008 891101s1990----maua---j-----001-0-eng--
010 ## \$a---89048230-/AC/r91
020 ## \$a0316107514 :\$c\$12.95
020 ## \$a0316107506 (pbk.) :\$c\$5.95 (\$6.95 Can.)
040 ## \$aDLC\$cDLC\$dDLC
050 00 \$aGV943.25\$b.B74 1990
082 00 \$a796.334/2\$220
100 1# \$aBrenner, Richard J.,\$d1941-245 10 \$aMake the team.\$pSoccer :\$ba heads up
guide to super soccer! /\$cRichard J. Brenner.
246 30 \$aHeads up guide to super soccer
250 ## \$a1st ed.
260 ## \$aBoston :\$bLittle, Brown,\$cc1990.
300 ## \$a127 p. :\$bill. ;\$c19 cm.
500 ## \$a"A Sports illustrated for kids book."
520 ## \$aInstructions for improving soccer skills. Discusses dribbling, heading
playmaking,defense,
conditioning, mental attitude, how to handle problems with coaches, parents, and other
players, and the history of soccer.
650 #0 \$aSoccer\$vJuvenile literature.
650 #1 \$aSoccer.

Obsah MARCu

Notační konvence

- vymezení podpole – \$ nebo
- znak ukončení pole (field terminator) – FT nebo ^
- znak ukončení záznamu (record terminator) – RT nebo \
- mezera (blank) # nebo
- výplňový znak (fill character) |

Struktura záznamu

- Návěští
- Adresář (ne u řádkového MARCu)
- Proměnná pole
- Znak ukončení záznamu (ne u řádkového MARCu)

Návěští

- Návěští je první pole v každém záznamu. Obsahuje základní údaje potřebné pro zpracování záznamu. Data v tomto poli jsou identifikována pozicí v rámci návěští. Návěští obsahuje číslíce a kódované údaje. Délka pole je 24 znaků / pozice 0-23.

Adresář

Adresář začíná na pozici 24 a končí znakem ukončení pole (field terminator). Obsahuje seznam umístění proměnných polí v záznamu. Skládá se z řetězců (entry) o délce 12 znaků, přičemž každý řetězec odpovídá jednomu proměnnému poli a každý řetězec se skládá z:

- označení pole (tag) – 3 znaky
- délka pole (length-of-field) – 4 znaky
- počáteční pozice pole (field starting position) – 5 znaků (pozice pole vzhledem k prvnímu poli proměnných údajů)

Proměnná pole

Proměnná pole obsahují vlastní údaje. Každé pole je identifikováno označením pole (tagem). Tagy nejsou v polích uváděny, objevují se pouze v adresáři, což ovšem neplatí pro řádkový MARC. V řádkovém MARCu není adresář a označení polí je jejich součástí. Rozlišují se dva typy proměnných polí:

- proměnná kontrolní pole (variable control fields)
- proměnná pole údajů (variable data fields)

Proměnná kontrolní pole

- Proměnná kontrolní pole obsahují základní údaje potřebné pro zpracování záznamu.
- Označení kontrolních polí začíná vždy dvěma nulami – 00X.
- Kontrolní pole se skládají z údajů a znaku ukončení pole (v záznamu podle ISO 2709) nebo z označení pole a údajů (v řádkovém MARCu).
- Rozlišují se pole, kde obsah pole tvoří jeden údaj, např. pole 001, a pole, která se skládají z několika kódovaných údajů, např. pole 008. O jaký údaj se jedná, je pak určeno pozicí znaků v rámci pole.

Proměnná pole údajů

Proměnná pole údajů obsahují bibliografické či jiné údaje. Tvoří je všechna proměnná pole (01X – 8XX) vyjma kontrolních polí. Pole mohou být opakovatelná nebo neopakovatelná. Skládají se z:

- označení pole – platí pouze pro řádkový MARC
- 2 indikátory (indicators, indicator positions)
- označení podpole (subfield code)
- údaj
- znak ukončení pole (field terminator) – neplatí pro řádkový MARC

Indikátory

- obsahují hodnoty, které vysvětlují nebo doplňují údaje obsažené v poli.
- Jsou definovány nezávisle pro každé pole.
- Hodnota každého indikátoru je interpretována nezávisle – nikdy společně a může být vyjádřena abecedním znakem, číslicí či mezerou (mezera zpravidla vyjadřuje, že indikátor není definován).

Podpole

- **Podpole** identifikuje údaje uvnitř pole.
- Skládá se z vymezení podpole (delimiter), identifikátoru podpole (data element identifier), který tvoří abecední (malá) písmena nebo znak číslice.
- Každé pole obsahuje nejméně jedno označení podpole.
- Označení podpolí jsou definovány nezávisle pro každé pole.
- Pořadí podpolí je dáno standardy pro obsah, např. AACR2.

Rozdělení proměnných polí údajů

- 0XX Kontrolní informace, identifikační čísla, kontrolní pole, klasifikační znaky atd.
- 1XX Hlavní záhlaví
- 2XX Názvy a údaje o vydání, nakladatelské údaje atd.
- 3XX Údaje fyzického popisu atd.
- 4XX Údaje o edici
- 5XX Poznámky
- 6XX Věcné selekční údaje
- 7XX Vedlejší záhlaví s výjimkou předmětů a edic; propojovací pole
- 8XX Vedlejší záhlaví pro edici; knihovní jednotky atd.
- 9XX Pole pro národní použití